

جستجو در متنی

مرتب سازی بر اساس

جستجو در درختواره

104 ـ ادامه مسأله 38 ـ 10/02/86

قبل از ورود به بحث دو سؤال را از بحثهای قبل پاسخ می دهیم:

سؤال اول: در یکی از فروع مسأله 38 بیان شد که اگر بانی خیری پیدا شود که خرج عیال را بدهد استطاعت حاصل و حجّ او حجّة الاسلام است، در حالی که در حجّ بذلی بیان شد که اگر پنجاه درصد از هزینه حج را خودش داشته باشد و پنجاه درصد را دیگری بدهد حجّ او نه استطاعتی است و نه بذلی؛ اکنون سؤال این است که وقتی زاد و راحله را خودش دارد و نفقه عیال را دیگری می دهد، پس این هم نه بذلی است و نه استطاعتی.

جواب: در حجّ بذلی گفته شد که «عرض علیه الحج» یعنی تمام هزینه حج عرضه شود و در اینجا تمام حج را خودش بجای آورده و حجّ بذلی نیست و نفقه عیال هم دلیل خاص دارد و آن دلیل از جایی که بانی خیر دارد منصرف است، پس در ما نحن فیه کلّ حج را خودش بجای آورده به خلاف جایی که پنجاه پنجاه است.

سؤال دوم: در جایی که گفته می شود فلان قول مشهور و فلان قول اشر است کدام قویتر است؟

جواب: مشهور قویتر است چون اشر در جایی است که یکی از دو قول 60% و دیگری 40% است ولی مشهور 90% تا 95% است و در مقابل آن قول قیل و ضعیف است، پس اشر در مقابل مشهور ولی مشهور در مقابل شاذ است.

***

در جلسه قبل بیان شد که مرحوم ابن ادریس در سرائر مثل سیّد مرتضی و دیگران؛ از کسانی است که رجوع به کفایت را شرط نمی داند عبارت ابن ادریس چنین است:

والذی یغوی فی نفسی و ثبت عندی و اختاره و أفتی به و اعتقد صحّته ما ذهب إلیه السیّد المرتضی و اختاره لأنّه إجماع المسلمین قاطبة. (1)

با نهایت ادب عرض شد که نظر ایشان راجع به فتاوی شیعه و اهل سنت اشتباه است، چون عدّه ای از شیعه قائل به اشراط هستند و در میان اهل سنت هم احمد حنبل و ابن قدامه در مغنی که از پیروان احمد حنبل است و بعضی دیگر به شرطیت فتوا داده اند.(2)

ابتدا سراغ ادله قائلین به شرطیت رفتیم که دلیل اول آنها اصل برائت و دلیل دوم آنها آیه شریفه بود که مطابق آن رجوع به کفایت در دو معنی از سه معنی شرط است؛ و دلیل سومّ قاعده لاجرح بود.

4.روایات:

در باب 9 پنج روایت است که همه از نظر سند ضعیف ولی متضافر است.

* ... عن أبي الربيع الشامي (مجهول الحال) قال: سئل أبو عبدالله(عليه السلام) عن قول الله عزّوجلّ «و لله على الناس حجّ البيت من استطاع إليه سبيلا» فقال: ما يقول الناس (فقهائ اهل سنت)؟ قال: فقلت له: الزاد و الرحلة قال: فقال أبو عبدالله(عليه السلام): قد سئل أبو جعفر(عليه السلام) عن هذا فقال: هلک الناس إِنْ لَانِ كَان من کَانَ له زاد و رحلة قدر ما یقوت عیاله و یستغنی به عن الناس ینطلق إلیهم فیسلبهم إیّاه لقد هلکوا إِذا فقیل له فما السبیل؟ قال: فقال: السعة فی المال إِذا کان یحج بعض و ینی بعضاً لقوت عیاله (در ادامه امام به زکات مثال می زند که زائد بر نصاب، زکات دارد و کمتر از آن برای نفقه عیال است)... (3)

بسیاری گمان کرده اند که روایت قوت عیال را می گوید و کاری به رجوع به کفایت ندارد و بر ما نحن فیه (شرطیت رجوع به کفایت) دلالت نمی کند، ولی سه نکته در این عبارات هست که می توان از آن علاوه بر قوت عیال، رجوع به کفایت را هم استفاده کرد:

1. روایت می فرماید: «قدر ما یقوت عیاله و یستغنی به عن الناس» ضمیر «یستغنی» به حاجی بر می گردد و معنای آن این است که حاجی مستغنی از مردم شود، یعنی در مراجعت که همان معنای رجوع به کفایت است.

2. روایت می فرماید: **«یحج بعض و ینی بعضاً لقوت عیاله»** قوت عیال مطلق است یا مقید به سفر حج؟ اگر بگویید مطلق است پس برای قوت عیال چه در سفر حج و چه در بازگشت را شامل می شود که همان رجوع به کفایت است ولی اگر مقید کنید فقط زمان حج است که این تقیید دلیل می خواهد.

3. در روایت تشبیه به زکات شده است، نصاب در زکات برای این است که خرج سال را داشته باشد، پس این هم اشاره به خرج سال است که همان معنای رجوع به کفایت است؛ بنابراین روایت ولو صراحاً رجوع به کفایت ندارد ولی با این سه شاهد از روایت رجوع به کفایت استفاده می شود.

روایت دوم همان روایت قبل است که در نسخه مفید اضافاتی دارد به همین جهت در وسائل دو شماره خورده و روایت دیگری حساب شده است. روایت مفید صریح در رجوع به کفایت است:

* ... و رواه المفید فی المقتضة عن أبي الربيع مثله إلاّ أنّه زاد بعد قوله: «و یستغنی به عن الناس» یجب علیه أن یحجّ بذلک؟ ثمّ یرجع فیسأل الناس بکفّه لقد هلک إِذا ... (4)

* ... عن عبدالرحیم القصیر (مجهول الحال است و اسم پدرش احتمالاً روح است. در حدود ده نفر به نام عبدالرحیم در کتب رجال داریم که نه نفر از آنها مجهول یا ضعیف هستند) عن أبي عبدالله(عليه السلام)قال: سأله حفص الأعمور (از اصحاب امام صادق(عليه السلام)) و أنا اسمع عن قول الله عزوجلّ «و لله على الناس حجّ البيت من استطاع إليه سبيلا» قال: ذلک القوّة فی المال و البسار قال: فإن كانوا موسرین فهم ممّن یستطیع... (5).

اگر کسی به اندازه زاد و راحله مال دارد ولی در بازگشت باید تکذبی کند این شخص ثروتمند و موسر نیست پس این روایت هم به عقیده ما دلالت بررجوع به کفایت دارد ولو جزء این روایات شمرده نشده و به آن استدلال نشده است.

* ... عن الأعمش (در سند خصال به اعمش، عدّه ای از مجاهیل است و ثقه بودن اعمش کافی نیست و سند ضعیف است) عن جعفر بن محمد(عليه السلام) فی حدیث شرائع الدین قال: و حجّ البیت واجب علی من استطاع إلیه سبیلا و هو الزاد و الرحلة

مع صحّة البدن و أن یكون للأنسان ما یخلفه علی عیاله و ما یرجع إلیه من حجّه (روایت صریح است در رجوع به کفایت).(6)

* ... (مرحوم طبرسی در مجمع البیان در ذیل آیه شریفه می فرماید) المروی عن إجماعنا(علیهم السلام) أنّه الزاد و الرحلة و نفقة من تزرعه نفقته و الرجوع إلی الکفایة إمّا من مال أو ضیاع أو حرفة ... (7)

این حدیث به احتمال قوی برگرفته از احادیث گذشته و سند آن ضعیف است.

حال با وجود صراحت روایات و ضعف سند آیا قابل قبول است؟ ما معتقدیم وقتی روایات متعدّد است و در کتب اربعه آمده و معمول به اشر (مشهور نیست چون مرحوم محقق و صاحب جواهر آن را قبول نکرده اند) و موافق کتاب الله است می تواند دلیل باشد، ولی اگر روایات را حجت ندانید (که ما می دانیم) لافل مؤید است چون اطلاق آیه و لاجرح دلیل خوبی بود، بنابراین مسأله از نظر قول قائلین به اشراط حل است.

فنا: اگر مسأله اشراط رجوع به کفایت را بشکافیم و مقابل منکران این شرط قرار دهیم، بعید است که این اشراط را نپذیرند، چون در جایی که شخص قوت عیال را ندارد و اگر برگردد باید تکذبی کند بعید است کسی این شخص را مستطیع بداند.

نکته مهم: رجوع به کفایت تا چه زمان است، آیا تا یک سال یا تا آخر عمر یا تا یک زمان معتدبه که این یک امر مبهم است و دلیل قائلین به عدم شرطیت رجوع به کفایت هم شده و می گویند اگر رجوع به کفایت شرط است چرا زمان آن مبهم است و مشخص نشده است.

پی نوشت:

مطالب مرتبط

128 ـ م 46(توقف تخلية السرب على قتال العدو) ـ 16/03/86

127 ـ ادامه مسأله 45 ـ 13/03/86

126 ـ ادامه مسأله 45 ـ 12/03/86

125 م 45 (ترك الحج مع وجود الشرايط و اتیانہ مع فقد بعضها) ـ 08/03/86

* متن

تعداد بازدیدکنندگان : ۱۹۳۰

فارسی

العربية

اردو

Azerbaijani

Русский

English

Español

Français